

Trestná činnost spojená s návykovými látkami

Crime associated with addictive substances

Adam Sladký

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky
akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Adam SLADKÝ**
Studijní program: **B 3902 Inženýrská informatika**
Studijní obor: **Bezpečnostní technologie, systémy a management**

Téma práce: **Trestná činnost spojená s návykovými látkami**

Zásady pro vypracování:

1. Pro vlastní potřebu zpracujte rešerši literatury, která se vztahuje k tématu BP.
2. V úvodu bakalářské práce zařadte krátký exkurs k vývoji trestné činnosti v České republice spojené s návykovými látkami od roku 1990.
3. Definujte právní rámec trestné činnosti spojené s návykovými látkami v České republice, proveďte komparaci se zákony Evropské unie.
4. V praktické části prostřednictvím dotazníku ověřte dostupnost návykových látek (osoby do 18 roku věku, osoby starší 18 roků).
5. Z výstupů dotazníku vyhodnoťte sociální dopady a názorovou hladinu respondentů v oblasti trestné činnosti spojené s návykovými látkami (příp. preventivní opatření, využití potenciálu komerční bezpečnosti).

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. CHMELÍK, J. a kol.: Rukověť kriminalistiky. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. 2005, ISBN 80-86898-36-9.
2. FRANCESCO, B.: Drogy a drogová závislost. , United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute, ROMA 1991. Překlad PhDr. Ivana Mrozková.
3. KONRÁD, Z.: Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Policejní akademie ČR, Praha 1995.
4. CÍSAŘOVÁ, D., SOVOVÁ, O. Trestní právo a zdravotnictví. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Orac, 2004. 183 s. ISBN 80-86199-75-4.
5. ČÍRTKOVÁ, J., VLČEK, M., ZOUBKOVÁ, I.: Vybrané problémy kriminologie. Institut pro výchovu a vzdělávání, Praha 1991.
6. Kalina, K.: Drogy a drogové závislosti. Úřad vlády České republiky, 2003, ISBN 80-86734-05-6.
7. Janík, A., Dušek, K.: Drogy a společnost. Avicenum, Praha, 1990.
8. BRABEC, F. a kol.: Bezpečnost pro firmu, úřad, občana. Public History, Praha 2001.
9. Mann, J.: Jedy, drogy, léky. Academia, ČSAV, 1. vyd., Praha 1996.
10. ZICH, F. Úvod do sociologického výzkumu. 1. vyd. EUPRESS, 2004. 116 s. ISBN 80-86754-19-7.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Mgr. Stanislav Zelinka

Ústav bezpečnostního inženýrství

Datum zadání bakalářské práce:

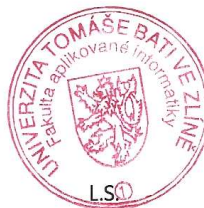
19. února 2010

Termín odevzdání bakalářské práce:

19. května 2010

Ve Zlíně dne 19. února 2010

prof. Ing. Vladimír Vašek, CSc.
děkan

doc. Mgr. Milan Adámek, Ph.D.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Obsahem práce je analýza, vymezení a komparace právních aspektů spojených s drogovou trestnou činností v rámci EU, dostupnost návykových látek v České republice, informovanost občanů různých věkových kategorií o trestné činnosti spojené s návykovými látkami.

Klíčová slova:

Návykové látky, drogy, alkohol, tabákové výrobky, těkavé látky, léky, trestný čin, zákony.

ABSTRACT

The thesis is an analysis, identification and comparison of the legal aspects related to drug crime within the EU, the availability of drugs in the Czech Republic, awareness of various ages for criminal activity associated with addictive substances.

Keywords:

Addictive substances, drugs, alcohol, tobacco, volatile substances, drugs, crime, laws.

Děkuji PhDr. Mgr. Stanislavovi Zelinkovi za vedení mé práce a poskytování rad, a také respondentům, kteří mi pomohli s mým výzkumem.

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně

.....
podpis diplomanta

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VÝVOJ TRESTNÉ ČINNOSTI V ČR SPOJENÉ S NÁVYKOVÝMI LÁTKAMI OD ROKU 1990	11
2 TRESTNÉ ČINY SPOJENÉ S NÁVYKOVÝMI LÁTKAMI	12
2.1 TRESTNÉ ČINY SPOJENÉ S ALKOHOLEM	13
2.1.1 Alkohol v dopravě.....	13
2.1.2 Alkohol na pracovišti	14
2.1.3 Působení alkoholu a projevy chování	15
2.1.4 Alkohol a nezletilí.....	15
2.1.5 Nedovolená výroba alkoholu	16
2.2 TRESTNÉ ČINY SPOJENÉ S TABÁKOVÝMI VÝROBKAMI	16
2.3 TRESTNÉ ČINY SPOJENÉ S LÉKY	16
2.3.1 Léky jako suroviny pro výrobu omamných látek	16
2.3.2 Léky na předpis	17
2.3.3 Léky volně prodejné.....	17
2.3.4 Užívání léků při vykonávání určité činnosti	17
2.3.5 Skupiny rizikových léků:	17
2.4 TRESTNÉ ČINY SPOJENÉ S DROGAMI	18
2.4.1 Trestná činnost prostá	18
2.4.2 Trestná činnost s vyšší mírou organizovanosti	19
2.4.3 Šíření infekčních chorob	19
2.4.4 Drogy na pracovišti	19
2.4.5 Osoba pod vlivem drogy	20
2.4.6 Komunikace s osobou pod vlivem drogy.....	20
2.5 TRESTNÉ ČINY SPOJENÉ S TĚKAVÝMI LÁTKAMI.....	21
3 NÁVYKOVÉ LÁTKY A LEGISLATIVA	22
3.1 LEGISLATIVA SOUVISEJÍCÍ S NÁVYKOVÝMI LÁTKAMI V ČESKÉ REPUBLICE	22
3.2 LEGISLATIVA EU	30
3.2.1 Postihy užívání návykových látek v jednotlivých státech EU a jejich komparace	30
3.3 MEZINÁRODNÍ ÚMLUVY	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
4 DOSTUPNOST NÁVYKOVÝCH LÁTEK	34
4.1 CÍLE VÝZKUMU	34
4.2 NÁZOROVÁ HLADINA RESPONDENTŮ STARŠÍCH 18 LET	34
4.2.1 Výsledky dotazníků.....	34
4.3 NÁZOROVÁ HLADINA RESPONDENTŮ DO 18 LET	41
4.3.1 Výsledky dotazníků.....	41
4.4 ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A VYHODNOCENÍ.....	45
4.4.1 Vyhodnocení výsledků dotazníků osob starších 18 let	45
4.4.2 Vyhodnocení výsledků dotazníků osob mladších 18 let.....	48

ZÁVĚR	52
ZÁVĚR V ANGLIČTINĚ.....	54
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	56
SEZNAM TABULEK.....	57
SEZNAM PŘÍLOH.....	58

ÚVOD

Česká republika se v posledních letech řadí k největším evropským a světovým konzumentům alkoholu, a to nejen osoby dospělé, ale i osoby mladší 18 let. Také se u nás každým rokem zvyšuje počet lidí, kteří užívají návykové látky nelegální. Tento nárůst se projevuje zejména v nižších věkových skupinách. Pravidelné kouření tabákových výrobků u nezletilých začíná stagnovat, ovšem stále je toto číslo příliš vysoké (asi 40%).

S nelegálními návykovými látkami se dnes dostaneme do kontaktu nejen ve velkých městech, ale tento trend se přesunul i na vesnice. S těmito látkami se setkáme především v místech, jako jsou diskotéky, koncerty, kluby a festivaly, přestože zde mívají dohled bezpečnostní agentury či soukromé ochranky. Nárůst se objevuje také na školách a pracovištích. Neustále se rozšiřují problémy úzce spjaté s touto problematikou, například infekce HIV, hepatitida typu B a C.

Největším problémem v posledních letech nebo novým „moderním trendem“ České republiky je nárůst výrobců pervitinu, nelegálního alkoholu a cigaret. Také neustále přibývají nové pěstírny konopí.

Na druhé straně vznikají nejrůznější organizace a preventivní programy, zabývající se touto problematikou, jako jsou např. protidrogová centra, program výměny jehel a stříkaček, léčebny, vznikají nové zákony, předpisy.

Od roku 1990 se u nás scéna návykových látek podstatně změnila a přiblížila k Evropě. Je potřeba se přizpůsobit novým trendům. Takovým krokem vpřed je i vydání nového trestního zákoníku, který věnuje pozornost i návykovým látkám, respektive jejich potíráním.

Proto se ve své práci v teoretické části zabývám rozbořem těchto trestných činů a výčtem zákonů a mezinárodních dohod s touto tématikou spojených. V praktické části pak hledám nové možnosti, jak do tohoto procesu zapojit i komerční bezpečnost.

Jako návykové látky jsou v této práci brány drogy (jejich seznam je příloze č. 1), alkohol, tabákové výrobky (cigarety, doutníky), těkavé látky (toluen, ředidla, ...) a léky ovlivňující vědomí (rohypnol, diazepam, ...).

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝVOJ TRESTNÉ ČINNOSTI V ČR SPOJENÉ S NÁVYKOVÝMI LÁTKAMI OD ROKU 1990

Vývoj trestné činnosti spojené s legálními návykovými látkami v České republice se od roku 1990 příliš nezměnil. Narůstající počet přestupků a trestných činů rostl úměrně s množstvím nabízených produktů, jež zapříčinil příval nových prodejců, kteří zatím o náš trh neměli zájem, a jejich propagací a užíváním. Například v roce 1990 byla průměrná spotřeba 100% alkoholu na jednoho člověka 8,2 litru za rok. V roce 2007 byla tato spotřeba už 10,4 litru. Nárůst byl tedy asi o jednu třetinu, což byl i nárůst trestných činů a přestupků (řízení pod vlivem alkoholu, násilí pod vlivem alkoholu). Vysoký vliv na tuto skutečnost představoval i nátlak ze strany firem (lobbing), které tyto produkty nabízejí a fakt, že Česká republika byla k těmto látkám velmi tolerantní. V posledních letech však tento trend stagnuje díky neustálému zdražování spotřební daně a omezení propagace ze strany státu (např. reklamy na alkohol a cigarety) a zpřísněním zákonů o výdeji léčiv. Toto ovšem přineslo nárůst produktů na černém trhu a hledání nových výrobních postupů, jak cenu výrobků snížit. Proto, obzvláště u mladších generací, jsou stále více populární nelegální návykové látky, které začínají být cenově dostupnější než ty legální.

Vliv na naši drogovou scénu měly zejména tyto historické mezníky – pád minulého režimu a vstup České republiky do Evropské Unie. Po změně politického systému v roce 1989 se v České republice otevřel nejen legální, ale i nelegální trh. Z jiných států se do České republiky začaly dovážet drogy, které se zde zatím neobjevovaly, především heroin. V této době se začalo hovořit o tzv. typické drogové kriminalitě. Skupiny narkomanů již nebyli uzavřené komunity a drogy se rozšiřovali do všech společenských vrstev lidské populace. Překupníci nebo samotní uživatelé přestali pěstovat nebo vyrábět pouze pro potřebu svou a svých přátel, jak tomu bylo před rokem 1989, ale udělali si z prodeje výnosnou činnost, a začali vznikat organizované skupiny distributorů, zejména pak z cizích zemí (Turecko, Albánie, později Afrika a státy v okolí ČR, Rusko). Toto mělo za následek rychlé rozšiřování, hlavně pak ve větších městech. Největší boom zažívá Česká republika v roce 1995. V roce 2000 jsou už drogy k dostání téměř na každém místě v ČR, jejich cena klesá (i s kvalitou) a začínají být dostupné i nezletilým. Vznikají další gangy menšinových obyvatel, které operují výhradně na našem území. Vstupem do Evropské Unie a poté do Schengenského prostoru se tento problém snad ještě více prohloubil. V dnešní době je problém drogové scény v České republice srovnatelný s ostatními zeměmi v Evropě.

2 TRESTNÉ ČINY SPOJENÉ S NÁVYKOVÝMI LÁTKAMI

Trestný čin

Trestný čin podle § 13 odst. 1 trestního zákoníku: Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákoník označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákonu. K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákoník výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.

Dělení trestních činů

Trestné činy dělíme podle § 14 odst. 1 na zločiny a přečiny. Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákoníku přečiny; zvláště závažnými zločiny jsou ty trestné činy, na něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.

Úmyslný trestný čin

Podle § 15 odst. 2 trestního zákoníku je trestný čin spáchán úmyslně, jestliže pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoníku porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, nebo věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn. (Srozuměním se rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoníku může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem.)

Trestný čin spáchaný z nedbalosti

Podle § 16 odst. 2 trestního zákoníku je trestný čin spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoníku porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí, nebo nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl. (Trestný čin je spáchán z hrubé nedbalosti, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákoníkem.)

Přestupek

Přestupkem je zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin.

Přestupkem není jednání, jímž někdo odvrací

- a) přiměřeným způsobem přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný zákonem nebo
- b) nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému zákonem, jestliže tímto jednáním nebyl způsoben zřejmě stejně závažný následek než ten, který hrozil, a toto nebezpečí nebylo možno v dané situaci odvrátit jinak.

Zavinění – K odpovědnosti za přestupek postačí zavinění z nedbalosti, nestanoví-li zákon výslovně, že je třeba úmyslného zavinění.

2.1 Trestné činy spojené s alkoholem

Alkohol je v České republice podceňován a zdá se být méně nebezpečnou látkou, než ve skutečnosti je. Jeho konzumace je u nás omezována zákony, pro většinu obyvatel je však legálně dostupný. Podíl trestné činnosti pod vlivem alkoholu je asi třetina všech trestných činností. Nejčastěji se ve spojitosti s alkoholem setkáváme s trestnou činností násilnické povahy, v dopravě, majetkové povahy a u nezletilých. Nejrizikovější skupinu pak tvoří lidé od 18 do 30 let.

2.1.1 Alkohol v dopravě

Dopravní nehody, ve kterých hraje roli alkohol je v České republice asi 30% všech nehod. Zejména tyto nehody způsobují nezkušení řidiči s praxí do 2 let. Kritické hodnoty ukazují, že nejčastěji dochází haváriím ve volných dnech a ve večerních nebo brzkých ranních hodinách mimo obec. Navíc jsou doprovázeny dalšími negativními jevy jako rychlá jízda, nedodržování dopravního značení atd. Statistiky ukazují, že k nepozornosti stačí i malé množství alkoholu. Od začátku roku 2010 se na alkohol náhodně testuje každý řidič.

Projevy ovlivnění ve vztahu k řízení motorového vozidla

0,2 až 0,5 promile Prokazatelné zhoršení schopnosti řídit. Tendence riskovat, nepřiměřená sebedůvěra, zhoršená schopnost rozeznat pohybující se světla. Horší odhad vzdálenosti. Nebezpečné je to, že si alkoholem ovlivněný řidič neuvědomuje svůj stav a naopak má sklon se přeceňovat.

0,5 až 0,8 promile Viz výše, navíc prodloužený reakční čas (zhoršený postřeh). Přeceňování vlastních schopností, oči se obtížně přizpůsobují přechodu ze světla do tmy a naopak, horší vnímání barev (červená!). Zhoršená schopnost soustředění. Poruchy rovnováhy (motocyklisté a cyklisté!). Zhoršuje odhad vzdálenosti.

0,8 až 1,2 promile Viz výše, zhoršuje se schopnost vnímat okraje zorného pole (tzv. tunelové vidění), další zhoršování soustředění, ještě více prodloužen reakční čas, roste bezohlednost při řízení.

Přes 1,2 promile Viz výše. Nadále se zhoršují poruchy soustředění, reakční čas, rovnováha i nekritickost. Často špatná orientace. I velmi zkušený řidič se v tomto stavu může dopustit hrubých chyb jako je zašlápnutí plynu místo brzdy. Takový řidič představuje pro sebe i okolí obrovské riziko. Kocovina, kdy alkohol už z krve vymizel. Vyšší riziko spánku, nevolnosti a dalších tělesných a duševních obtíží, které odvádějí pozornost řidiče, krátkodobá ztráta vědomí v důsledku hypoglykémie (poklesu krevního cukru).

2.1.2 Alkohol na pracovišti

V České republice je zakázáno požívat alkoholické nápoje (tj. nápoje, které obsahují nad 0,75% objemového procenta alkoholu) na pracovišti, vstupovat na něj v podnapilém stavu v pracovní době i mimo ni. Podle zákoníku práce má dohled nad dodržováním tohoto zákona provádět vedoucí pracovník, který má právo požadovat po svém podřízeném dechovou kontrolu. V případě odmítnutí může požadovat lékařské vyšetření. Pokud se zaměstnanec nepodrobí ani jedné zkoušce, je na něj nahlíženo, jako by alkohol skutečně užil.

2.1.3 Působení alkoholu a projevy chování

Trestné činy násilnické a majetkové povahy se ve spojení s alkoholem obvykle projevují podle stádia podnapilosti. Jde převážně o napadení, znásilnění, ničení cizího majetku, vloupání, krádeže, veřejné pohoršení a rušení nočního klidu.

Rozlišujeme 6 stádií intoxikace alkoholem:

- Podnapilost (do 0,99‰) – nejmírnější stupeň postižení psychických, sensorických a motorických funkcí. Tento stav není vždy zřejmý. Prodlužuje se zde reakční doba a zhoršuje se koordinace jemných pohybů.
- Lehká opilost (1,00-1,49‰) - projevuje se již nápadnými změnami chování, mnohomluvností, zvýšenou agresivitou a snížením sociálních zábran. Pohyb začíná být nejistý, vrávoravá chůze, zhoršení sensorických funkcí zraku a sluchu.
- Střední opilost (1,50–1,99‰) – výrazný útlum nebo naopak zlepšení nálady, často kolísání mezi těmito dvěma stavy, řeč začíná být nesrozumitelná, vrávoravá chůze až pády
- Těžká opilost (2,00–2,99‰) – tupost, ztráta orientace, neschopnost samostatné chůze, nesrozumitelná řeč, výraznější poruchy chování
- Otrava alkoholem (3,00–3,99‰) - riziko zástavy dechu a srdce, nereaguje na podněty, dýchání je pomalé a mělké
- Těžká otrava alkoholem ($4,00 \leq \text{‰}$) - komatózní stav, nad 4,5‰ vysoké riziko smrti

2.1.4 Alkohol a nezletilí

Alkohol by se podle zákona neměl do rukou nezletilých vůbec dostat. Ovšem statistiky nám prozrazují, že až 98% šestnáctiletých má s alkoholem v České republice zkušenost a k pravidelným konzumentům se řadí 46%, přičemž dívky už mají na tyto statistiky stejný poměr jako chlapci. Přitom v tomto věku je nejvyšší šance vytvoření závislosti a bývá startovací návykovou látkou, která vede k drogám.

2.1.5 Nedovolená výroba alkoholu

Kvůli vysoké ceně čistého lihu, tedy lihu určeného k výrobě alkoholu, výrobci alkoholu, a to i velké likérky, sahají po lihu technickém. Cena litru lihu určeného k výrobě alkoholu se pohybuje asi od 100 Kč/l, cena technického asi 30 Kč/l. Technický líc není kontrolován žádným veřejným orgánem, platí se za něj nižší spotřební daň a má značné množství zdraví škodlivých nečistot. Musí se tedy čistit a tomu výrobci používají různých chemických látek (např. Savo). Stát tak přichází o miliardy na daních, nemluvě o ničivém vlivu na zdraví.

2.2 Trestné činy spojené s tabákovými výrobky

Hlavním problémem v České republice, v souvislosti s tabákovými výrobky, je jejich prodej nezletilým. Zkušenost s kouřením má podle průzkumu ESPAD v České republice až 80% studentů ve věku 16 let a 30% se řadí pravidelným kuřákům. Tabákové výrobky se dnes dají pořídit nejen u prodavačů, ale i u automatů k tomuto prodeji určeným. A právě tyto automaty, nad kterými většinou nebývá dostatečný dohled, bývají velkou příležitostí pro osoby mladší 18 let tento produkt získat. Dále je zde nedbalý přístup ze strany prodávajících, kteří raději věří, že kupujícímu bylo již 18 let a nechtějí se zdržovat kontrolou plnoletosti.

Dalším prohřeškem je nelegální výroba, většinou z nekvalitního tabáku, který obsahuje množství příměsí. Tyto produkty bývají mnohdy škodlivější, než je uváděno na krabičkách. Navíc zde chybí kolky nebo jsou padělány a stát je tak okrádán na daních. Prodej probíhá většinou na tržnicích nebo „pod rukou“ a v rámci výdělků jsou prodávány téměř komukoli.

2.3 Trestné činy spojené s léky

Trestnou činnost spojenou s léky bychom mohli rozdělit na 4 skupiny. První skupina by mohla být popsána jako suroviny potřebné pro výrobu omamných látek. Druhou skupinu tvoří zneužívání léků na předpis k jiným než lékařským účelům a třetí léky volně prodejné. Poslední skupinou je užívání léků při vykonávání určité činnosti přes zákaz.

2.3.1 Léky jako suroviny pro výrobu omamných látek

Do této skupiny spadají zločiny jako vykrádání lékáren, falšování lékařských receptů nebo výroba omamných látek z léků.

2.3.2 Léky na předpis

Léky, které jsou zneužitelné a tedy potenciálně nebezpečné, jsou buď prodávány na předpis od lékaře (ty nebezpečnější) nebo i volně k dostání. Toto u nich budí dojem, že jsou tedy úplně bezpečné a nevěnuje se jim dostatečná pozornost.

Léky na předpis bývají právě tak návykové jako drogy ilegální, a měli by být užívány pouze pod dozorem zdravotníků. Na každého z nás mají jiný vliv a není nikde řečeno, že když jednomu z nás pomohli, pro druhého nebudou nebezpečné nebo i smrtelné. Navíc mnoho těchto prášků vypadá podobně a je zde riziko záměny s něčím, o čem jsme přesvědčeni, že je zdraví neškodné. Prodej nebo podání je stejně trestné jako distribuce drog.

2.3.3 Léky volně prodejné

Jsou volně dostupné na internetu nebo v lékárnách, tedy každému, a mohou způsobit zrakové halucinace, podrážděnost, nespavost, letargii, při dlouhodobém užívání tělesnou závislost, závratě, bludy, pocení, vysoký krevní tlak, poškození jater a mozku. V kombinaci s alkoholem může vést až k smrti. Mezi tyto medikamenty se řadí například prášky proti kašli a nachlazení (obsahující dextrometorfan - DMX).

2.3.4 Užívání léků při vykonávání určité činnosti

Sem patří například provádění činností, které by mohli ohrozit bezpečnost zdraví, života či majetku pod vlivem léků. (Řízení motorových vozidel, práce ve výškách, apod.)

2.3.5 Skupiny rizikových léků:

Tlumivé léky: Tyto léky, které zpomalují činnost mozku, často utlumují centrální nervový systém (mozek a míchu). Patří mezi ně sedativa (uklidňují a uspávají) a trankvilizéry (jejichž účelem je snižovat napětí a úzkost).

Opioidy: Sem patří léky proti bolesti, které obsahují opium či látky jemu podobné a užívají se k tlumení bolesti.

Stimulanty: Skupina léků, jejichž účelem je zvýšit energii a pozornost; zároveň však zvyšují krevní tlak, tep a zrychlují dýchání.

Antidepresiva: Psychiatrické léky, jejichž účelem je potlačovat deprese.

2.4 Trestné činy spojené s drogami

V našem státě žádný zákon nepostihuje užívání drog. Postihovány jsou až trestné činy, které na tuto problematiku navazují.

Trestnou činnost ve spojitosti s drogami můžeme rozdělit na 2 podskupiny:

1. Trestnou činnost prostou
2. Trestnou činnost s vyšší mírou organizovanosti

S těmito látkami jdou ruku v ruce i další trestné činy páchané toxikomany. Tyto skutky se stávají zpravidla při snaze si drogu opatřit (krádeže, podvody, apod.) nebo pod jejich vlivem či abstinčním syndromem (agresivní chování, znásilňování, apod.). Je to takzvaná sekundární drogová kriminalita. Samostatnou skupinou je pak šíření infekčních chorob. Je však třeba taky upozornit, že i oni sami se stávají oběťmi.

2.4.1 Trestná činnost prostá

Jedná se o trestnou činnost, kdy pachatel je většinou sám toxikomanem a má možnost drogu sehnat a distribuovat dál nebo vyrobit. Většinou se jedná většinou o marihuanu nebo podomácky vyrobené drogy z léčiv či jiných prostředků, ať již volně dostupných či kradených nebo jinak opatřených. Tyto látky většinou spotřebuje sám nebo rozprodá okruhu svých známých. Jde o trestnou činnost méně nebezpečnou a snadněji odhalitelnou.

2.4.2 Trestná činnost s vyšší mírou organizovanosti

Tuto činnost bývá zpravidla mezinárodní, organizovaná a zabývá se dovozem drog do České republiky a vývozem zde vyrobených nebo vypěstovaných. Zřizuje na území ČR pěstírny či výroby. Produkuje je velké množství těchto látek, které slouží výhradně k obchodu.

Jde o organizovaný zločin, který je charakteristický zejména:

- Kvalitní technikou a vysokými finančními prostředky
- Vysokým stupněm utajení
- Vysokými zisky
- Vnitřní vazbou a dělbou práce
- Trestnou činností, která je páchána soustavně, plánovitě a systematicky
- V případě odhalení jsou voleny všechny dostupné prostředky k ovlivnění orgánů činných v trestním řízení
- Trestnou činnost páchanou skupinově, záměrně a profesionálně

2.4.3 Šíření infekčních chorob

S drogami mají úzkou spojitost tyto infekční nemoci: HIV/AIDS, Tuberkulóza (TBC), Hepatitida typu B, C (žloutenka) a syfilis. Šíří se pohlavním stykem, krví, tělesnými tekutinami.

Největší nebezpečí představují volně se povalující použité stříkačky a jehly. Narkomani je, někdy „z legrace“, někdy z nedbalosti, odhazují ve veřejné dopravě, na dětských pískovištích a hřištích, diskotékách nebo veřejných záchodcích. Mezi sebou je šíří užíváním společného „nádobíčka“, pohlavním stykem.

2.4.4 Drogy na pracovišti

V České republice je zakázáno užívat nebo být pod vlivem drogy na pracovišti a vstupovat na něj v pracovní době i mimo ni. Podle zákoníku práce má dohled nad dodržováním tohoto zákona provádět vedoucí pracovník, který má právo požadovat po zaměstnanci kontrolu drogovým testem.

2.4.5 Osoba pod vlivem drogy

Na veřejnosti se často můžeme setkat s osobou pod vlivem drogy. Musíme mít proto na paměti, že nevhodné chování by mohlo vyprovokovat konfliktní situaci, která může přerůst až k agresi. Určit, zda je osoba pod vlivem drogy, není vždy snadné. Už jen kvůli faktu, že každá droga má odlišný účinek a na každého jiný efekt. To znamená, že se dva lidé po aplikaci stejné drogy mohou chovat zcela rozdílně. Ovšem některé znaky zůstávají shodné.

Důležité jsou především fyziognomické znaky, reakce a způsob chování. Jsou to zpravidla tyto:

- Oči – zornice jsou silně roztaženy i při intenzivním světle, pohled často nepřítomný, zarudlé bělmo
- Řeč – nesouvislá, zadržávající se, nemožnost vyjádřit myšlenky, zvýšená gestikulace a mimika, hovor je dýchavičný
- Chůze a postoj – potácivá, klátivé pohyby
- Obličej – bývá zarudlý nebo naopak bezbarvý, bledý, zpocení

2.4.6 Komunikace s osobou pod vlivem drogy

S osobou pod vlivem drogy je důležité, aby jednání bylo co nejkratší a nevystižnější. Nemělo by docházet ke zbytečným verbálním výměnám, které by mohli vystupňovat až k agresi, ale rozhovor by neměl být submisivní. Pozor však na projevy arogance a agresivity. Hlas by měl být neutrální a gestikulace přiměřená. Důležité je udržovat oční kontakt (těkání očima je projevem strachu a nejistoty). Dále udržovat bezpečný odstup a snažit se vyhnout fyzickému kontaktu.

Zadržaná osoba, páchající trestnou činností, by měla být neustále pod dozorem kvůli nepředvídatelným reakcím (např. sebevražedné sklony). Psychika této osoby může být drogou natolik ovlivněna, že je prakticky nemožné předvídat její důsledky. Zadržovaný může v jednu chvíli spolupracovat a chovat se naprosto klidně a v zápětí zaútočit.

2.5 Trestné činy spojené s těkavými látkami

Příznaky po intoxikaci organismu těkavými látkami (organickými rozpouštědly) jsou velmi podobné jako po požití většího množství alkoholu jako euforie, útlum, můžou se dostavit i halucinace (sluchové i zrakové). Problematika prodeje není v naší republice zatím nijak řešena a jsou tedy dostupné naprosto každému. Trestné činy spojené s těmito látkami jsou hlavně násilné a majetkové povahy. Organická rozpouštědla jsou pro organismus velmi nebezpečná, a proto je jejich užívání méně běžné než u jiných návykových látek.

3 NÁVYKOVÉ LÁTKY A LEGISLATIVA

Od 1. ledna 2010 vešel v platnost zákon č. 40/2009 Sb., který byl ještě před vydáním v platnost novelizován zákonem č. 306/2009 Sb. Tento trestní zákoník vystřídal trestní zákon č. 140/1961 Sb., ze kterého vychází a připravoval se 15 let. Obsahuje i zákony související s problematikou návykových látek. Zákony zaměřené na primární drogovou kriminalitu, to znamená kriminalitu, zabývající se nedovolenému nakládání s omamnými a psychotropními látkami, dále opilství, ohrožení pod vlivem návykové látky, podání alkoholu dítěti a trestné činy ohrožující život nebo zdraví.

Také od roku 2010 vešlo v platnost nařízení vlády ze dne 14. 12. 2009. Toto stanovuje, co je považováno za jedy a určuje množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahující a jedů. V platnost vešel 1. ledna 2010.

Podle § 111 se trestným činem rozumí jen čin soudně trestný, a pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákoníku nevyplývá něco jiného, též příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc.

Další jednání, které je společensky méně nebezpečné než trestný čin, je klasifikováno jako přestupek a je postihováno podle přestupkového zákona č. 200/1990 Sb.

3.1 Legislativa související s návykovými látkami v České republice

§ 130 Návyková látka

(Trestní zákoník, první část, hlava VII)

(1) Návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.

§ 283 Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy

(Trestní zákoník, druhá část, hlava VII, díl 1)

(1) Kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1:

- a) jako člen organizované skupiny,
- b) ač byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán,
- c) ve značném rozsahu, nebo
- d) ve větším rozsahu vůči dítěti nebo v množství větší než malém vůči dítěti mladšímu 15ti let.

(3) Odnětím svobody na osm až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví,
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch,
- c) spáchá-li takový čin ve velkém rozsahu, nebo
- d) spáchá-li takový čin ve větším rozsahu vůči dítěti mladšímu 15ti let.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li činem v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt,
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo
- c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

(5) Příprava je trestná.

§ 284 Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu

(Trestní zákoník, druhá část, hlava VII, díl 1)

(1) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává v množství větším než malém omamnou látku konopí, pryskyřici z konopí nebo psychotropní látku obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu (THC), bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává jinou omamnou nebo psychotropní látku než uvedenou v odstavci 1 nebo jed v množství větším než malém, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve větším rozsahu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve značném rozsahu.

§ 285 Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku

(Trestní zákoník, druhá část, hlava VII, díl 1)

(1) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém rostlinu konopí, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém houbu nebo jinou rostlinu než uvedenou v odstavci 1 obsahující omamnou nebo psychotropní látku, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(3) Odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve větším rozsahu.

(4) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve značném rozsahu.

§ 286 Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu

(Trestní zákoník, druhá část, hlava VII, díl 1)

(1) Kdo vyrobí, sobě nebo jinému opatří anebo přechovává prekursor nebo jiný předmět určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku, který obsahuje omamnou nebo psychotropní látku, nebo jedu, bude potrestán odnětím svobody až na pět let, peněžitým trestem, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
- b) spáchá-li takový čin ve značném rozsahu,
- c) spáchá-li takový čin ve větším rozsahu vůči dítěti, nebo
- d) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

§ 287 Šíření toxikomanie

(Trestní zákoník, druhá část, hlava VII, díl 1)

(1) Kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) jako člen organizované skupiny,
- b) vůči dítěti, nebo
- c) tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 vůči dítěti mladšímu 15 ti let.

§ 289 Společné ustanovení

(Trestní zákoník, druhá část, hlava VII, díl 1)

(1) Zákon stanoví, co se považuje za omamné látky, psychotropní látky, přípravky obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursory používané pro nezákonnou výrobu omamných nebo psychotropních látek.

(2) Vláda nařízením stanoví, co se považuje za jedy ve smyslu § 283, 284 a 286 a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů.

(3) Vláda nařízením stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu § 285.

§ 204 Podání alkoholu dítěti

(Trestní zákoník, druhá část, hlava IV)

Kdo ve větší míře nebo opakovaně prodá, podá nebo poskytne dítěti alkohol, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

§ 274 Ohrožení pod vlivem návykové látky

(Trestní zákoník, druhá část, hlava VII, díl 1)

(1) Kdo vykonává ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil vlivem návykové látky, zaměstnání nebo jinou činnost, při kterých by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, peněžitým trestem nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, peněžitým trestem nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 havárii, dopravní nebo jinou nehodu, jinému ublížení na zdraví nebo větší škodu na cizím majetku nebo jiný závažný následek,

b) spáchá-li takový čin při výkonu zaměstnání nebo jiné činnosti, při kterých je vliv návykové látky zvláště nebezpečný, zejména řídí-li hromadný dopravní prostředek, nebo

c) byl-li za takový čin v posledních dvou letech odsouzen nebo z výkonu trestu odnětí svobody uloženého za takový čin propuštěn.

§ 360 Opilství

(Trestní zákoník, druhá část, hlava X, díl 6)

(1) Kdo se požitím nebo aplikací návykové látky přivede, byť i z nedbalosti, do stavu nepřičetnosti, v němž se dopustí činu jinak trestného, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let; dopustí-li se však činu jinak trestného, na který zákon stanoví trest mírnější, bude potrestán tímto trestem mírnějším.

(2) Ustanovení odstavce 1, jakož i § 26 (nepřičetnost) se neužije, přived-li se pachatel do stavu nepřičetnosti v úmyslu spáchat trestný čin, nebo spáchal trestný čin z nedbalosti, která spočívá v tom, že se přivedl do stavu nepřičetnosti.

§ 152 Šíření nakažlivé nemoci

(Trestní zákoník, druhá část, hlava I, díl 3)

(1) Kdo úmyslně způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci u lidí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny

b) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek,

c) poruší-li takovým činem důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou podle zákona, nebo

d) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(3) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt.

(4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt nejméně dvou osob.

(5) Příprava je trestná.

§ 153 Šíření nakažlivé nemoci z nedbalosti

(Trestní zákoník, druhá část, hlava I, díl 3)

(1) Kdo z nedbalosti způsobí nebo zvýší zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci u lidí, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin v odstavci 1 za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, živelné pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek,

b) poruší-li takovým činem důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, nebo

c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až šest let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt, nebo

b) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 2 písmene b) těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 3 proto, že hrubě porušil zákony na ochranu veřejného zdraví.

(5) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil předpisy na ochranu veřejného zdraví.

§ 155 Ohrožení pohlavní nemocí

(Trestní zákoník, druhá část, hlava I, díl 3)

Kdo jiného vydá, byť i z nedbalosti, nebezpečí nákazy pohlavní nemocí, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

3.2 Legislativa EU

Každá země, která je součástí Evropské unie, má svou vlastní politiku týkající se návykových látek. Z toho vyplývá, že si každý členský stát sám stanovuje zákony, podle kterých trestá činnost spojenou s návykovými látkami.

Evropská unie vydala, jako doporučení, akční plán do roku 2012, jehož cílem je snížit jak nabídku, tak i poptávku po drogách, ve které vyzívá členské státy ke vzájemné spolupráci. V tomto plánu sleduje 5 hlavních priorit:

1. Zlepšování koordinace, spolupráce a zvyšování veřejného povědomí
2. Snížení poptávky po drogách
3. Snížení nabídky drog
4. Zlepšení mezinárodní spolupráce
5. Lepší pochopení problematiky.

3.2.1 Postihy užívání návykových látek v jednotlivých státech EU a jejich komparace

Země, které jsou součástí Evropské unie, postihují užívání a nakládání s návykovými látkami podle svých zákonů. Postihy se tedy liší. Evropská unie se snaží doporučeními tyto rozdíly smazat nebo alespoň minimalizovat.

Prodej nebo podání alkoholu nezletilým je zakázán V Evropě téměř ve všech státech do určitého věku (16 až 18 let), pouze 4 země tuto regulaci nemají. Na řízení pod vlivem alkoholu je pohlíženo také různě, ovšem všechny státy určitá omezení mají. Tímto omezením je zpravidla množství alkoholu v krvi u řidiče. Evropské komise důrazně doporučuje maximálně 0,5 g/l. Dále některé státy omezují nebo zakazují marketing a propagaci těchto nápojů, zdanění se pak liší výrazně.

U tabákových výrobků propaguje Evropská Komise návrh o omezování kouření a jeho škodlivosti do roku 2012, zvláště pak na dětech. Tento návrh je však pouze doporučením pro členské státy. Dalším opatřením je také zvedání daňové zátěže na tyto produkty.

Kypr, Francie, Finsko, Řecko, Lucembursko, Švédsko a Norsko hodnotí užití drogy jako trestný čin. V Estonsku, Španělsku, Lotyšsku a Portugalsku se užití drogy hodnotí

jako přestupek. Ostatní země, včetně České republiky, netrestají přímo užívání, ale činnosti vedoucí k užívání a jejich přechovávání (větší než malé množství). V Irsku, Lucembursku a Belgii je povoleno držet pouze konopí, v ostatních státech EU se za držení většího než malého množství drogy uplatňují tresty odnětí svobody. Držení množství menší než malého je klasifikováno jako přestupek.

Výjimkou při držení malého množství drog (nepřesahuje 5g) je Holandsko, zde se neuplatňuje žádný postih. Navíc konopí je povoleno prodávat v kavárnách (coffee shops). Tyto nesmí však konopí propagovat, nesmí prodávat tvrdé drogy, nesmí narušovat veřejný pořádek a nesmí drogy prodávat mladším osmnácti let. Jedné osobě pak nemohou poskytnout při jednom nákupu více než pět gramů.

3.3 Mezinárodní úmluvy

Česká republika je podepsána pod třemi mezinárodními úmluvami OSN. K podpisu těchto smluv přistoupila v roce 2. září 1991 ještě jako Česká a Slovenská Federativní republika.

První úmluva byla přijata v New Yorku dne 30. 3. 1961 a nese název **Jednotná úmluva o omamných látkách** doplněná Protokolem o změnách Jednotné úmluvy. Tato úmluva spojila a vystřídala všechny předešlé úmluvy z oblasti drog a určila úlohu nového Mezinárodního orgánu pro kontrolu omamných látek a roztřídila omamné látky do čtyř kategorií. Ustanovila též usnesení o prevenci, léčení a rehabilitaci narkomanů a uvedla do chodu nový administrativní úřad. Protokol o změnách Jednotné úmluvy z roku 1972 ze Ženevy pak podtrhl význam léčení a rehabilitace a zavedl je jako možnost opatření při spáchání trestných činů.

Druhou byla ze dne 25. 3. 1971 z Vídně **Úmluva o psychotropních látkách**. Tato úmluva rozšířila Jednotnou úmluvu o omamných látkách o psychotropní látky a opět je zařadila do čtyř skupin s rozdílnou striktností kontroly.

A třetí a poslední je ze dne 20. 12. 1988 z Vídně **Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami**. Tato smlouva je zatím poslední z podepsaných mezinárodních smluv. V první řadě se věnuje posílení práva trestního v oblasti obchodu s návykovými látkami. Jako první se zabývá i zabavením majetku a financí pocházejících z této činnosti, spolupráci s bankovním sektorem a v neposlední řadě i dohledem nad látkami, které jsou užívány k výrobě omamných a psychotropních látek. Je tedy jakýmsi komplexním doplňkem všech předchozích úmluv.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 DOSTUPNOST NÁVYKOVÝCH LÁTEK

Dostupnost návykových látek jsem se snažil zjistit pomocí dotazníků. Rozdělil jsem tento výzkum na dvě části (osoby do 18 let a osoby starší 18 let).

4.1 Cíle výzkumu

Cílem výzkumu u osob starších 18 let bylo zjistit, jak jsou srozuměni s různými oblastmi trestné činnosti spojené s návykovými látkami. Tyto oblasti jsem rozčlenil do kategorií (alkohol a cigarety u nezletilých, drogy, léky, návykové látky za volantem a obecné, prevence). Výstupem pak jsou názory na současnou, s tímto okruhem sdruženou, kriminalitu a případná řešení.

Cílem výzkumu u osob do 18 let bylo určit, zda jsou tyto látky v jejich dosahu a od koho a zda jsou o nich dostatečně informováni.

4.2 Názorová hladina respondentů starších 18 let

Dotazník měl 31 otázek a je přiložen jako příloha č. 2. Zodpovědělo jej 116 respondentů. Obecné otázky byly položeny proto, abych měl jistotu, že se nezaměřuji pouze na určitou sociální a věkovou skupinu. Ostatní otázky byly zaměřeny na názory respondentů.

4.2.1 Výsledky dotazníků

Obecné otázky:

1. Věk:

Nejmladšímu tazateli bylo 18 let nejstaršímu pak 70 let.

2. Nejvyšší dosažené vzdělání:

Tab. 1. Nejvyšší dosažené vzdělání

Dosažené vzdělání	Základní	Vyučen	SŠ s maturitou	VOŠ	Vysoká škola
Počet respondentů	11	3	62	4	36

3. Pracovní poměr:

Tab. 2. Pracovní poměr

Pracovní poměr	Student	Důchodce/ MD	Zaměstnanec	OSVČ	Nezaměstnaný
Počet respondentů	52	9	42	7	6

4. Máte děti/dítě?:

Dítě mělo 38 respondentů, 78 bylo bezdětných.

Alkohol a cigarety u nezletilých

1. Myslíte, že jsou alkohol a tabákové výrobky lehce dostupné nezletilým?

Tab. 3. Dostupnost nezletilým

Odpověď	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Nevím
Počet respondentů	80	33	2	1	0

2. Myslíte, že by alkohol a tabákové výrobky neměli být užívány před nezletilými?

Tab. 4. Užívání před nezletilými

Odpověď	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Nevím
Počet respondentů	17	31	38	21	9

3. Myslíte, že reklama na tyto výrobky podněcuje nezletilé k jejich užívání?

Tab. 5. Reklama

Odpověď	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Nevím
Počet respondentů	28	37	33	15	3

4. Poznali byste na dítěti (svém či nějakém známém), že je pod vlivem alkoholu, nikotinu?

Tab. 6. Dítě pod vlivem alkoholu, nikotinu

Odpověď	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Nevím
Počet respondentů	34	67	6	0	9

5. Jak by mohla pomoci sféra komerční bezpečnosti s řešením problému v této oblasti?

Zde respondenti uváděli své názory a nápady, které jsou zhodnoceny ve výsledku výzkumu.

Drogy

1. Přišli jste někdy do styku s drogou?

Do kontaktu s drogou se dostalo 35 respondentů, 81 ne.

2. Myslíte, že byste dokázali sehnat drogu?

Tab. 7. Možnost obstarání drog

Odpověď	Ano	Ne	Nevím
Počet respondentů	71	19	26

3. Užili jste nebo užíváte drogy?

Tab. 8. Osobní zkušenosti s drogou

Odpověď	Nikdy	Zkusil/a jsem	Občas	Často
Počet respondentů	91	16	6	3

4. Poznali byste drogu, kdybyste s ní přišli do styku?

Tab. 9. Rozpoznání drog

Odpověď	Všechny	Většinu	Pouze některé	Žádné
Počet respondentů	4	30	56	26

5. Myslíte, že jsou drogy lehce dostupné?

Tab. 10. Dostupnost drog

Odpověď	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Nevím
Počet respondentů	11	63	17	1	24

6. Víte, jaké jsou příznaky působení drog na člověka (vzhled, chování)?

Tab. 11. Příznaky působení drog

Odpověď	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Nevím
Počet respondentů	50	54	5	1	6

7. Poznali byste na dítěti (svém či nějakém známém), že je pod vlivem drogy?

Tab. 12. Dítě pod vlivem drog

Odpověď	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Nevím
Počet respondentů	34	67	6	0	9

8. Jak by mohla pomoci sféra komerční bezpečnosti s řešením problému v oblasti drog?

Zde respondenti uváděli své názory a nápady, které jsou zhodnoceny ve výsledku výzkumu.

Léky

1. Myslíte, že by měl být trh s léčivými více kontrolován?

Tab. 13. Trh s léčivými

Odpověď	Ano	Ne	Nevím
Počet respondentů	67	22	27

2. Jak se při užívání léčiv informujete, zda na ně může vzniknout návyk či jaké mohou mít vedlejší účinky?

Tab. 14. Informace s léčivými

Odpověď	Vždy čtu příbalový leták	Od lékaře či lékárníka	Nijak to neřeším
Počet respondentů	72	16	28

3. Jak by mohla pomoci sféra komerční bezpečnosti s řešením problému v oblasti léčiv?

Zde respondenti uváděli své názory a nápady, které jsou zhodnoceny ve výsledku výzkumu.

Návykové látky za volantem

1. Víte, že existují léky, po kterých je zakázáno řídit automobil či jiné vozidlo?

107 respondentů ví, že existují léky, po kterých je zakázáno řídit motorové vozidlo. 9 respondentů o tom vůbec nevědělo.

2. Věděli byste, jaké léky to jsou?

55 respondentů by dokázalo říci, jaké léky jsou za volantem zakázané. 61 vůbec netušili, které léky by to mohli být.

3. Řídili jste někdy vozidlo pod vlivem alkoholu, drog nebo těchto léků?

Tab. 15. *Nebezpečné řízení*

Odpověď	Ano	Ne	Nejsem si jist/a
Počet respondentů	11	96	7

4. Jak by mohla pomoci sféra komerční bezpečnosti s řešením problému v oblasti bezpečnosti silničního provozu?

Zde respondenti uváděli své názory a nápady, které jsou zhodnoceny ve výsledku výzkumu.

Kriminalita

1. Myslíte, že kriminalita spojená s návykovými látkami (výrobu, pěstování, distribuci, pašování, šíření nakažlivých chorob, prodej nezletilým) by mohla být snížena... (např.: vyššími tresty atd.)

Zde respondenti uváděli své názory a nápady, které jsou zhodnoceny ve výsledku výzkumu.

2. Jak by mohla pomoci sféra komerční bezpečnosti s řešením problému v oblasti kriminality spojené s návykovými látkami?

Zde respondenti uváděli své názory a nápady, které jsou zhodnoceny ve výsledku výzkumu.

Prevence

1. Myslíte, že je v ČR dostatečná prevence, která se zabývá problematikou návykových látek?

Tab. 16. *Prevence*

Odpověď	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Nevím
Počet respondentů	9	32	48	15	12

2. Vzpomenete si, jestli jste se setkali s nějakým preventivním programem proti návykovým látkám?

Tab. 17. Setkání s prevencí

Odpověď	Ano, několikrát	Ano, tak jednou nebo dvakrát	Už přesně nevím, ale setkal/a	Nevím	Nesetkal/a
Počet respondentů	53	29	17	6	11

3. Myslíte, že kriminalita v oblasti návykových látek....?

Tab. 18. Nárůst kriminality

Odpověď	Vzrůstá	Klesá	Nemění se
Počet respondentů	64	3	49

4. Nahlásili byste přestupek či zločin z této oblasti, kdybyste o něm věděli?

Tab. 19. Ohlašování trestné činnosti

Odpověď	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Nevím
Počet respondentů	17	34	27	14	24

5. Byli byste ochotni platit za služby komerční bezpečnosti? A pokud ano, v jakých oblastech (např.: školy, diskotéky, lékárny, veřejná doprava...)?

Zde respondenti uváděli své názory a nápady, které jsou zhodnoceny ve výsledku výzkumu.

4.3 Názorová hladina respondentů do 18 let

Dotazník měl 22 otázek a je přiložen jako příloha č. 3. Zodpovědělo jej 100 respondentů. Otázky byly sestaveny tak, aby ukázali, kde se v jejich okolí návykové látky vyskytují. A jaká prevence jim byla poskytnuta.

4.3.1 Výsledky dotazníků

1. Kolik je vám let?

Nejmladšímu tazateli bylo 10 let, nejstaršímu pak 17 let.

2. Zkusili jste již alkohol?

Alkohol vyzkoušelo již 86 mladistvých, 14 zatím neokusilo.

3. Zkusili jste již tabákové výrobky?

Ano odpovědělo 73 dotázaných, 23 ne.

4. Zkusili jste již drogy?

41 již drogu zkusilo, 59 ne.

5. V kolika letech jste poprvé zkusili alkohol?

Tab. 20. První zkušenost s alkoholem

Věk	10 – 12 let	13 – 15 let	16 – 17 let
Počet respondentů	21	53	12

6. V kolika letech jste poprvé zkusili tabákové výrobky?

Tab. 21. První zkušenost s tabákovými výrobky

Věk	10 – 12 let	13 – 15 let	16 – 17 let
Počet respondentů	18	45	10

7. V kolika letech jste poprvé zkusili drogy?

Tab. 22. První zkušenost s drogami

Věk	10 – 12 let	13 – 15 let	16 – 17 let
Počet respondentů	2	19	20

8. Kde jste poprvé zkusili alkohol?

8 respondentů poprvé zkusilo alkohol v restauraci (hospodě), 47 popíjelo venku nebo u kamaráda a 31 přišlo do styku s alkoholem v zájmovém nebo sportovním kroužku, na táboře.

9. Kde jste poprvé zkusili tabákové výrobky?

21 dotazovaný okusili poprvé při akci se zájmovým nebo sportovním kroužkem, 52 venku mezi kamarády.

10. Kde jste poprvé zkusili drogy?

6 respondentů při akci se zájmovým nebo sportovním kroužkem, 12 na diskotéce, 23 venku mezi kamarády.

11. Jak nebo od koho jste poprvé získali alkohol?

47 od kamaráda, 23 jej zakoupilo v obchodě a 16 přiznalo krádež rodičům.

12. Jak nebo od koho jste poprvé získali tabákové výrobky?

18 od kamaráda, 12 od sourozence, 15 z obchodu a 28 je zcizilo rodičům.

13. Jak nebo od koho jste poprvé získali drogy?

32 od kamarádů, 9 od sourozenců.

14. Seznámil vás někdo s účinky a škodlivostí alkoholu?

87 bylo seznámeno se škodlivostí alkoholu, 13 ne.

15. Seznámil vás někdo s účinky a škodlivostí tabákových výrobků?

Zde všech 100 respondentů bylo seznámeno.

16. Seznámil vás někdo s účinky a škodlivostí drog?

91 bylo seznámeno, 9 nebylo.

17. Máte v blízkém okolí někoho, koho se můžete na téma návykových látek zeptat, kdo vám poradí?

60 respondentů by vědělo, kam si jít pro radu, 40 ne.

18. Nahlásili byste přestupek či zločin z této oblasti, kdybyste o něm věděli?

Tab. 23. Hlášení trestné činnosti nezletilými

Odpověď	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Nevím
Počet odpovědí	3	5	34	35	23

19. Setkali jste se již s nějakým preventivním programem zabývajícím se návykovými látkami?

Tab. 24. Prevence u nezletilých

Odpověď	Ano	Ne	Nevím, co je preventivní program
Počet odpovědí	87	11	2

20. Je pro vás obtížné sehnat ve vašem okolí alkohol?

Tab. 25. Dostupnost alkoholu u nezletilých

Odpověď	Ano	Ne	Nevím
Počet odpovědí	20	66	14

21. Je pro vás obtížné sehnat ve vašem okolí tabákové výrobky?

Tab. 26. Dostupnost tabákových výrobků u nezletilých

Odpověď	Ano	Ne	Nevím
Počet odpovědí	16	67	27

22. Je pro vás obtížné sehnat ve vašem okolí drogy?

Tab. 27. Dostupnost drog u nezletilých

Odpověď	Ano	Ne	Nevím
Počet odpovědí	10	31	59

4.4 Zpracování výsledků výzkumu a vyhodnocení

4.4.1 Vyhodnocení výsledků dotazníků osob starších 18 let

Odpovědi na obecné otázky 1 – 4, které jsem položil z důvodu jistoty, zda jsem oslovil sociálně a generačně odlišné skupiny lidí, shledávám různorodé. Z toho usuzuji, že se mi podařilo získat průřez naší populací.

Další pětice otázek byla zaměřena na **alkohol a tabákové výrobky**.

Na otázku č. 1 drtivá většina dotazovaných (97%) odpověděla, že si myslí, že tyto látky jsou nebo spíše jsou lehce dostupné dětem. Z toho plyne, že v České republice moc zákony, které by tomuto měli zabránit, nejsou příliš odstrašující, nebo není dostatečná jejich kontrola.

Otázka č. 2 byla zaměřena na myšlenku, jestli děti může ovlivnit pití a kouření, které vidí u dospělých. Ať už vdechováním nebo chutí vyzkoušet to taky. Názory jsou velmi vyrovnané. 15% si myslí, že by se před dětmi určitě nemělo užívat tyto látky, 28% odpovědělo spíše neužívat, 18% je toho názoru, že to určitě nevádí a 33% to spíše nevádí. A 6% neví. Dá se tedy usoudit, že tady jsou dotazovaní rozdělení na dva tábory. Jedním faktorem je to, zda jsou dotazované osoby kuřáci či nekuřáci, abstinenti či pijí alkohol, druhou pak zda mají či nemají děti.

Otázka č. 3 zjišťuje, zda reklama podněcuje mladistvé k užívání a zda by neměla být na tyto výrobky zakázána nebo omezena reklama (billboardy, plakáty, atd.). Tady se více (24% ano, 32% spíše ano) přiklání k názoru škodlivosti, zbytek (13% ne, 28% spíše ne) to nepovažuje za nebezpečné. 3% neví. Z této otázky je patrné, že vyšší procento respondentů reklamy na cigarety a alkohol nevidí moc rádo.

Otázka č. 4 zkoumá, jestli by dotazované osoby poznali působení alkoholu či zápach nebo nevolnost z tabáku na dítěti. 87% se domnívá, že by to poznalo. To ukazuje potenciál působit na výchovu dětí, odradit je od užívání, či zjistit, kde si tyto výrobky opatřilo.

Další skupina otázek se týkala **drog**.

Otázky č. 1 a č. 2 se týkaly kontaktu respondentů s drogami. Do styku s drogami přišlo pouze 30% dotazovaných, ale obstarat si je by dokázalo 61% a 22% to nevyklučuje. Toto procento je tedy poměrně vysoké a plyne z něj, že tyto látky nejsou nějak obtížně dostupné, což dokazují i odpovědi na otázku č. 5. Tady se 64% dotazovaných domnívá o jejich lehké dostupnosti a 21% neví.

Otázka č. 3 pouze zkoumala, kolik dotazovaných má přímou zkušenost s drogou. 78% drogu nikdy nevyzkoušelo. Zde je patrný nárůst u mladší generace, z dotazovaných nezletilých ji zkusilo 41%.

Otázka č. 4 a č. 6 ukazuje, že 78% respondentů by poznala alespoň ty nejznámější drogy a 90% by poznalo (nebo si myslí) na člověku účinky, které vyvolávají. To svědčí o pozornosti a opatrnosti při setkání s osobou pod vlivem těchto látek.

Otázka č. 7 svědčí o určitém podceňování (87% by to určitě nebo spíše poznalo dítě pod vlivem drog), neboť jiné průzkumy a studie tvrdí, že lidé si většinou možnost užívání drog u svých blízkých vůbec nepřipouští.

Následující okruh otázek se vztahovala k **lékům**.

Otázka č. 1 je zaměřena na bezpečnost trhu, a s ním spojenou trestnou činností, s léčivy. 58% respondentů by uvítalo zvýšení dohledu nad těmito látkami. 23% neví, jestli je třeba něco zlepšovat a 19% se domnívá, že je dostatečně bezpečný.

Otázka č. 2 zkoumá, jak se dotazovaní zajímají o své zdraví a možnosti vzniku návyku na léčivech. 76% se informuje u lékaře, lékárníka nebo studuje příbalový leták, ovšem 24% toto nebezpečí vůbec neřeší. Z toho plyne i vysoké procento lidí, kteří mají vybudovanou závislost na určitém druhu léků, i když z lékařského hlediska již tyto medikamenty nepotřebují.

Otázky spadající do oblasti **návykových látek za volantem**.

Otázka č. 1 a č. 2 zjišťuje, jestli je v povědomí, že určité druhy léků nejsou povoleny u řízení motorových vozidel. 93% ví o tomto nebezpečí. Ovšem ani polovina (48%) by nevěděla, které to jsou. Zde by pomohlo lépe číst příbalové letáky nebo lepší informovanost lékařem.

Otázka č. 3 byla položena z důvodu, jak se respondenti dívají na řízení pod vlivem návykových látek a zda usedli takto indisponováni za volant. 10% dotázaných již tuto zkušenost má, což je číslo poměrně vysoké, neboť je to zhruba každý desátý člověk. Ovšem tato čísla dokazují i statistiky.

Následující byl dotaz, co by vyřešilo **kriminalitu spojené s návykovými látkami**.

Otázka č. 1 zjišťovala, co by, podle respondentů, pomohlo kriminalitu snížit. Velké množství se domnívá, že je potřeba zavést vyšší tresty za tuto činnost a trestat i užívání drog, ne jen úkony k tomu vedoucí. Setkal jsem se i s názory, že legalizace drog (alespoň částečná tzn. marihuana) by pomohla zvýšit dohled nad drogami. U prodejců (hospody, trafiky, večerky, atd.) alkoholu a tabákových výrobků nezletilým by většina respondentů uvítala odebrání licencí k prodeji těchto produktů a vyšší pokuty.

Posledním okruhem byla **prevence**.

Otázka č. 1 a č. 2 se věnuje prevenci. Odpovědi sice ukazují, že s preventivními programy se setkalo 85% respondentů, ale stále 55% připadá jako nedostačující. Tohle značí, spíše než o četnosti, o špatné kvalitě a účinnosti těchto programů.

Otázka č. 3 se týká pocitu, jestli se kriminalita v těchto oblastech mění. Změny k horšímu, tedy nárůst pocituje 55% dotazovaných. 43% myslí, že se tento stav nemění nebo kolísá a zbylé 2% mají naopak dojem o poklesu. Z výsledku tedy vyplývá, že nebezpečí je spíše stoupajícího charakteru.

Otázka č. 4 ukazuje ochotu respondentů přispět k ochraně před riziky, které jsou s návykovými látkami spojené. 15% (určitě ano) a 30% (spíš ano) by oznámilo, kdyby věděli o nějakém přestupku či trestném činu spojeném s návykovými látkami. Tito však

byli převážně ze starších generací. 12% (určitě ne) a 23% (spíš ne) by tyto činy nechala bez povšimnutí. 20% by se rozhodovalo až podle okolností.

Otázky, jak zapojit tohoto procesu zapojit komerční bezpečnost, které uzavírali každou skupinu a dotaz, ve kterých oblastech by dotazovaní byli ochotni platit za tyto služby, jsem zařadil až na konec kvůli velkému rozsahu a rozdílnosti názorů. První oblast, na které se shodla drtivá většina respondentů a do kterých by byla ochotna investovat, byla oblast školství a ochrana dětí. Dotazovaní by uvítali na školách a jejím okolí bezpečnostní pracovníky. Platit tyto z vlastní kapsy by bylo ochotno asi 60%, pokud by byli viditelné výsledky. Ostatní (40%) by uvítali, aby najaté bezpečnostní firmy byly placeny školou, tedy z daní. Druhým opatřením, na kterém se dotazovaní shodli, bylo posílení dohledu na diskotékách a v klubech a větší spolupráci bezpečnostních pracovníků s Policií ČR. Ovšem, podle zkušeností dotazovaných, nynější pracovníci dbají na bezpečnost v klubu spíše symbolicky (dohled u vchodu, pokud se ničí majetek klubu) a o bezpečnost návštěvníků příliš nedbají. A tak by se muselo mnohé změnit, aby byli ochotni si za tyto služby připlatit.

4.4.2 Vyhodnocení výsledků dotazníků osob mladších 18 let

Otázka č. 1 byla spíše identifikační, abych do výzkumu nezařadil osoby, které by byly starší 17 let.

Otázky týkající se **alkoholu**.

Otázky č. 2, 5, 8, 11, 14 a 20 zkoumala, kolik dětí přišlo do styku s alkoholem a jaké s ním mají zkušenosti. Zjistil jsem, že 86% už alkohol vyzkoušelo. Z těchto 86% bylo 25% ve věku od 10 do 12 let, 62% od 13 do 15 let a 13% od 16 do 17 let. Je tedy zřejmé, že nejohroženější skupinou jsou žáci na druhém stupni základních škol. A že prevence v této oblasti nemá dostatečný výchovný účinek.

Místa, kde pak nejčastěji popíjeli (55%), bylo ve venkovním prostředí (parky, sídliště, hřiště, opuštěné budovy) nebo u kamaráda bez dozoru rodičů. Nemalé procento (36%) pak přišlo do styku s alkoholem v zájmových a sportovních kroužcích, většinou od starších kamarádů. 9% ochutnalo alkohol poprvé v hospodě. Z toho také vyplývá, od koho si

nezletilí poprvé alkohol opatřili. 55% tázaných jej poprvé získalo od svých kamarádů, 27% si jej zakoupilo v obchodě a 18% získalo alkohol krádeží ze zásob svých rodičů. 45% je tedy vinou nebo nepozorností dospělé osoby, zbytek prostředím, ve kterém se dítě pohybuje.

Se škodlivostí alkoholu a účinky na lidský organismus je seznámeno 87% dotázaných. To je docela vysoké procento a svědčí vysoké informovanosti mládeže. 13% by nevědělo, jak může alkohol na člověka nebo zdraví působit.

Obtížnost opatřit se pro dítě alkohol je také alarmující. 60% ho sežene bez větších problémů. Naopak pro 26% je to nesnadné. Zbytek (14%) neví nebo s tímto nemá zkušenosti.

Otázky zahrnující **tabákové výrobky**.

Otázky, které se zabývaly tabákovými výrobky, byly č. 3, 6, 9, 12, 15 a 21. I tyto čísla jsou vysoká (73% již má zkušenost s tabákovými výrobky), když je zde vidět, že popularita tabáku mírně ustupuje alkoholu. Je ale vidět, že alkohol a tabák jdou spolu ruku v ruce. Z 73% respondentů má „tabákový zážitek“ ve věku od 10 do 12 let 25%, od 13 do 15 let je to 62% a od 16 do 17 13%. Dalo by se tedy říct, že alkohol má jistý vliv na tabák a naopak.

První tabákový výrobek vykouřilo 29% dotazovaných ve spojitosti se zájmovým či sportovním kroužkem. 71% pak ve venkovním prostředí. Z tohoto plyne, že nejčastěji se oddávají této činnosti se svými vrstevníky v odpoledních hodinách, kdy nejsou pod dohledem.

Také způsob získávání těchto látek je podobný jako u alkoholu. Což znamená od kamarádů nebo starších sourozenců (41%), z obchodu (21%) a odcizení od svých rodičů (38%). Zde je patrný negativní vliv okolí na děti.

S účinky na zdraví jsou kupodivu seznámeni všichni (100%). Opět to značí vysokou informovanost, ale i ignoraci.

Jak je těžké pro nezletilé získat tabákové výrobky, ukazují následující čísla. 16% to považuje za obtížné, 57% za snadné a 27% neví. Opět z toho plyne, že tyto výrobky jsou velmi lehce dostupné.

Drogy a nezletilí byl třetí okruh otázek.

Otázky č. 4, 7, 10, 13, 16 a 24 se týkaly drogové problematiky. Tyto čísla jsou na rozdíl od alkoholu a tabáku podstatně nižší, ale rozhodně nejsou zanedbatelné. Zkušenost s drogou mělo 41% dotázaných, z toho první zážitek ve věku od 10 do 12 let 5%, od 13 do 15 let 46% a od 16 do 17 let 49%. Z toho je tedy poznat, že před drogami jsou děti přece jen lépe chráněny.

Místa, na kterých se nezletilí dostávají do styku drogou, jsou opět velmi podobná oblastem, kde se objevuje alkohol a tabák. Nejvyšší procento jsou venkovní prostory (56%), zájmové a sportovní kroužky zde zaznamenali jistý pokles (15%), ale naopak zde přibýly kluby, diskotéky, hospody (29%). První drogu pak získávají od kamarádů (78%) nebo starších sourozenců (22%). Opět příkládám vysoký význam prostředí, ve kterém se dítě pohybuje.

Účinky a škodlivost drog registruje 91% dotázaných. Prevence tedy byla provedena.

Příležitost opatřit si drogu je oproti alkoholu a tabáku nižší, přesto však není stále uspokojivá. Za snadné to považuje 31% dotázaných, obtížné 10% a bez zkušeností je 59%.

Otázky zabývající se **prevencí**.

Otázka č. 17 zjišťuje, zda se mají děti v případě problému nebo nevědomosti s návykovými látkami na koho obrátit, či požádat o pomoc. 60% by vědělo, na koho se obrátit (učitelé, rodiče, školní psycholog, školní preventista), zbylých 40% nemá v okolí nikoho, ke komu by mělo důvěru. Z toho vyplývá, že by se měl zlepšit přístup řešení problémů s návykovými látkami. To znamená děti hned neodsuzovat, ale vyslechnout.

Otázka č. 18 navazuje na předchozí otázku a monitoruje ochotu dětí pomáhat v boji proti návykovým látkám. Výsledky jsou dosti zdrcující. Pouhá 3% (určitě ano) a 5% (spíše ano) by měla chuť pomoci tuto situaci zlepšit. 23% neví a 35% (určitě ne) a 34% (spíše ne) by nepomáhalo. Z tohoto jasně patrné, že preventivní programy by se měly zaměřit (kromě na informovanost) na motivaci a stimulaci mladých pomáhat spolupracovat, ať už s policií nebo pracovníky zaměřené na tuto problematiku.

Otázka č. 19 stanovila, že s preventivními programy se setkala 87% dotazovaných. Podle výsledků průzkumu se dá odhadnout, že tyto programy v nich zanechali vědomosti a informace o návykových látkách, ale mnoho změn nepřinesla. Stále se velké procento respondentů staví k návykovým látkám, ne-li kladně, alespoň neutrálně.

ZÁVĚR

V této práci jsem se orientoval na kriminalitu spojenou s návykovými látkami, zákony, které tuto činnost postihují, a na dostupnost těchto látek v České republice. Porovnal jsem rozdíly mezi různými věkovými kategoriemi.

Z výstupů je patrné, že starší generace se dívá na návykové látky úplně jinak, než generace mladší. Zatímco nezletilí je berou jako součást svého života a nemají potřebu s nimi bojovat, dospělé osoby v nich vidí hrozbu.

Dostupnost alkoholu a tabákových výrobků dětem je podle starších 18 let je snadná. To dokazuje i průzkum provedený u nezletilých. Řešení této situace dotazovaní spatřují ve zvýšených kontrolách a přísnějšími tresty. Uvítali by zejména zákaz prodeje těchto látek v obchodech (trafikách, obchodních domech, hospodách, atd.) a v zábavních zařízeních (diskotéky, kluby), zpřísnění kontroly věku a odlišení od dospělých (např. odlišně zbarvené proužky pro kontrolu vstupu). A v neposlední řadě zvýšený zájem o tuto problematiku pořadatelů a jejich spolupráci s policií.

Svět drog se za poslední roky velmi změnil. Z ročníků od 10 do 17 let je vyzkoušelo 41%, od 18 do 70 let 22%. Zde je patrný velký nárůst. Také z tohoto vyplývá, že ne všichni lidé si tento problém uvědomují. Pouze 55% je přesvědčeno o vzrůstající drogové kriminalitě. Východisko spatřují v extrémně vysokých trestech, protože tato činnost je páchána především na dětech. Část by uvítala vyjmout marihuanu ze škatulky drogy a legalizovat (zejména pro její léčebné účinky). Svou teorii podpírají názory, že marihuana má srovnatelný potenciál nebezpečnosti jako alkohol. Bohužel si neuvědomují některá rizika, jako je třeba nemožnost kontroly řidičů. Jak by se například dokazovalo, že osoba za volantem nekouřila marihuanu před jízdou, ale před třemi dny, když vydrží v krvi 3 měsíce.

V oblasti alkoholu za volantem nespátřují respondenti nějakou potřebu změn. Jsou více méně spokojeni se současným trestním systémem, pouze by uvítali častější kontroly. Nebezpečí spatřují u uživatelích drog. Policisté sice mají k dispozici tzv. drogtesty, ale nepoužívají je při běžných kontrolách. Navíc tyto nezjistí všechny druhy. Léky, které mohou ovlivnit reakce a chování člověka, jsou u lidí v povědomí, pouze by se měla zlepšit jejich přehlednost.

Celou kapitolu návykových látek pak uzavírá prevence. Podle průzkumu je u nás sice v hojné míře, ale její účinky jsou sporadické. Z výsledků vyplývá, že preventivní programy spíše člověka s návykovými látkami seznámí a informuje ho o nich, než odradí. Zde je zastáván názor, aby se zapojili hlavně odstrašující videodokumentace, než „zameškat pár hodin školy s bývalým narkomanem“. A v poslední řadě zvýšit u nezletilých povědomí, že drogy nejsou něco přirozeného a v naší společnosti pro ně není místo.

ZÁVĚR V ANGLIČTINĚ

In this work, I focused on the criminality associated with addictive substances, laws that affect this activity, and the availability of these substances in the Czech Republic. I compared the differences between different age categories.

The outputs can be seen that the older generation looks at the addictive substance is completely different than the younger generation. While drugs are taken by minors as part of their lives and they do not need to fight them, adults see in them a threat.

Availability of alcohol and tobacco products to children under 18 years old is easy. This is demonstrated by a survey carried out on minors. Addressing this situation, the respondents perceived the increased inspections and stricter penalties. They welcomed in particular the ban on the sale of these substances in the shops (newsagents, supermarkets, pubs, etc.) and entertainment facilities (discos, clubs), the tightening of control of age and separating from adults (eg, differently colored strips for the control of entry). And ultimately, increased interest in this issue of the organizers and their co-operation with the police.

The world of drugs has changed a lot in recent years. From years 10 to 17 years have tried them 41%, from 18 to 70 years 22%. There it is seen a big increase. Also, this shows that not all people are aware of this problem. Only 55% have believed in the growing drug crime. Addressing perceived in extremely high penalties, because such activity is committed by children. Part would be welcome to remove marijuana from the drugs and legalize it (especially for its therapeutic effects). They published their theory underpinning their opinions that marijuana has similar potential hazards such as alcohol. Unfortunately they are not aware of some risks, such as the inability to control drivers. How, for example, to prove that the person behind the wheel did not smoke marijuana before driving, but three days ago when it lasts three months in the blood.

In the area of drinking and driving, respondents do not see any need to change. They are more or less satisfied with the current penal system, only they would welcome more frequent checks. They think that drug users are dangerous. The police officers have a drugtests, but they are not use them in normal controls. Moreover, these would not identify all types. Medicament, which may affect the reactions and behaviors, are for people in awareness. Should improve its clarity.

Entire chapter closes addiction prevention. According to a poll in our country there is a lot of prevention, but its effect is sporadic. The results suggest that preventive programs rather a person familiar with addictive substances and inform him about, but do not discouraging him. Here, it is believed to involve mainly a deterrent video production than "miss a few hours of school with a former drug addict". Here, it is believed to involve mainly a deterrent video production than "miss a few hours of school with a former drug addict." And lastly, increase teenage awareness that drugs are not something natural in our society there is no place for them.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistky*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., [199?]. 532 s. ISBN 80-86898-36-9.
- [2] *My, drogy a Evropa*. [s.l.] : Medea Kultur, 200?. 31 s.
- [3] Česká republika. Nařízení vlády. In *Trestní zákoník*. 2010, částka 40, s. 1 - 14.
- [4] Česká republika. 40/2009 Sb.. In *Trestní zákoník*. 2010, částka 40, s. 1 - 453.
- [5] JANÁKOVÁ, Anna. *Abeceda bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*. 3. aktual. vyd. Olomouc : ANAG, 2004. 215 s. ISBN 80-7263-223-X.
- [6] *Alkohol jako příčina dopravních nehod* [online]. 2008 [cit. 2010-05-10]. MVČR. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/zpravy/2008/opk0116k_alkohol.html>.
- [7] *Kategorie zneužívaných léků na předpis* [online]. 2009 [cit. 2010-05-10]. Drogy.cz. Dostupné z WWW: <<http://www.drogy.cz/leky-na-predpis/kap-kategorie-zneuzivanych-leku-na-perdpis.html>>.
- [8] *Drogy-info* [online]. 2010 [cit. 2010-05-10]. Drogy a zákon. Dostupné z WWW: <http://www.drogy-info.cz/index.php/info/drogy_a_zakon>.
- [9] PhDr. TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana, CSc.; JUDr. ZEMAN, Petr, Ph.D. *Možnosti trestní justice v protidrogové politice I.* Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. 122 s. ISBN 978-80-7338-059-5.

SEZNAM TABULEK

<i>Tab. 1. Nejvyšší dosažené vzdělání</i>	34
<i>Tab. 2. Pracovní poměr</i>	35
<i>Tab. 3. Dostupnost nezletilým</i>	35
<i>Tab. 4. Užívání před nezletilými</i>	35
<i>Tab. 5. Reklama</i>	35
<i>Tab. 6. Dítě pod vlivem alkoholu, nikotinu</i>	36
<i>Tab. 7. Možnost obstarání drog</i>	36
<i>Tab. 8. Osobní zkušenosti s drogou</i>	36
<i>Tab. 9. Rozpoznání drog</i>	37
<i>Tab. 10. Dostupnost drog</i>	37
<i>Tab. 11. Příznaky působení drog</i>	37
<i>Tab. 12. Dítě pod vlivem drog</i>	37
<i>Tab. 13. Trh s léčivý.....</i>	38
<i>Tab. 14. Informace s léčivý</i>	38
<i>Tab. 15. Nebezpečné řízení</i>	39
<i>Tab. 16. Prevence</i>	39
<i>Tab. 17. Setkání s prevencí</i>	40
<i>Tab. 18. Nárůst kriminality.....</i>	40
<i>Tab. 19. Ohlašování trestné činnosti</i>	40
<i>Tab. 20. První zkušenost s alkoholem.....</i>	41
<i>Tab. 21. První zkušenost s tabákovými výrobky</i>	41
<i>Tab. 22. První zkušenost s drogami</i>	42
<i>Tab. 23. Hlášení trestné činnosti nezletilými</i>	43
<i>Tab. 24. Prevence u nezletilých</i>	43
<i>Tab. 25. Dostupnost alkoholu u nezletilých</i>	43
<i>Tab. 26. Dostupnost tabákových výrobků u nezletilých.....</i>	44
<i>Tab. 27. Dostupnost drog u nezletilých</i>	44

SEZNAM PŘÍLOH

P I: Dotazník pro osoby starší 18 let

P II: Dotazník pro osoby mladší 18 let

P III: Jedy a určené množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahující a jedů.